

Rapportage project 'Borging ervaringsdeskundigheid in Adviesraden'

Uitspraak ervaringsdeskundige:

"Als je blijft staren naar het punt waar de zon onderging, zul je hem nooit meer zien opkomen"

Auteur: Yvonne Steemers, beleidsadviseur Koepel Adviesraden Sociaal Domein

Datum: November 2017

Inleiding

De staatssecretaris deed in 2015 een toezegging aan de Tweede Kamer aangaande ervaringsdeskundigheid en adviesraden. Hij stelde vast dat ook op lokaal niveau aandacht voor ervaringsdeskundigheid noodzakelijk is.

De staatssecretaris heeft daarom de Koepel gevraagd te onderzoeken hoe het belang van ervaringsdeskundigheid in de adviesraden het best kan worden geagendeerd, inclusief het identificeren van goede voorbeelden van het betrekken van ervaringsdeskundigheid in adviesraden.

De Koepel heeft hiervoor een aanvraag ingediend, die uiteindelijk in februari 2017 is gehonoreerd.

Wij kozen bij aanvang van het project de definitie van Movisie aangaande ervaringsdeskundigheid: *'De vaardigheid om kennis en ervaring over de eigen beperking of aandoening zodanig te kunnen inzetten dat dit ondersteunend is voor anderen met een soortgelijke beperking.'*

De verbreding van Wmo-raden naar adviesraden sociaal domein zet door. Steeds meer gemeenten en gemeenteraadsleden betrekken ervaringsdeskundigheid bij hun afwegingen. Met het verbreden van de adviesraden neemt de diversiteit in naam, werkwijze, toepassingsgebied en deelnemers toe.

Lokale omstandigheden en verhoudingen bepalen grotendeels welke inzet van ervaringsdeskundigheid effectief is. Vanuit adviesraden horen wij steeds vaker dat de wens er is om ervaringsdeskundigheid te betrekken bij beleidsbeïnvloeding. Die vaststelling vormde het uitgangspunt van dit project.

Doelstelling

De doelstellingen van het project zijn:

1. Een beeld vormen van de rol die ervaringsdeskundigheid op dit moment speelt bij het werk van de adviesraden.
2. Het beschrijven van goede voorbeelden.
3. Diversiteit en kansen voor vernieuwing laten zien.
4. Het belang van ervaringsdeskundigheid benadrukken bij beleidsbeïnvloeding.

Uitwerking doelstellingen

De uitwerking van de doelstellingen vindt in een aantal stappen plaats.

Stap 1: Inventarisatie

Allereerst willen we inventariseren óf en hoe de verschillende raden op dit moment al inhoud geven aan het betrekken van ervaringsdeskundigheid bij hun advisering.

Stap 2: In gesprek raden en ondersteuningsorganisaties

Gesprekken met adviesraden en andere relevante organisaties met als doel de ervaringen in beeld te brengen.

Stap 3: In gesprek met ervaringsdeskundigen
In beeld brengen van goede voorbeelden.

Stap 4: Bundelen resultaten
Samenvatten van de resultaten in een rapportage.

Verantwoording

Ten behoeve van de uitwerking van de doelstellingen zijn de volgende activiteiten uitgevoerd:

- a. inventarisatie; literatuurscan;
- b. contacten met enkele ondersteuningsorganisaties;
- c. rechtstreeks contact met enkele adviesraden Sociaal Domein;
- d. het houden van een poll op de website van de Koepel;
- e. het agenderen van het thema Ervaringsdeskundigheid tijdens de ledenraadplegingen 2016 van de Koepel;
- f. het organiseren van negen bovenregionale bijeenkomsten in het land, in samenwerking met de adviseurs van het Programma Aandacht voor Iedereen;
- g. gesprekken met ervaringsdeskundigen uit verschillende doelgroepen;
- h. het maken van vijf filmportretten van inspirerende ervaringsdeskundigen.

Ad a. Langs verschillende wegen is informatie verzameld over bestaan, inzet en opleiding van ervaringsdeskundigen. Er is begonnen met een internetsearch.

Ad b. Er zijn gesprekken gevoerd, zowel fysiek als telefonisch, met RCO De Hoofdzak, Movisie, de LFB.

Ad c. In het kader van een ander project, gericht op het in kaart brengen van de behoefte aan duurzame ondersteuning, is in de gesprekken met een aantal adviesraden gevraagd naar de opvattingen over en de inzet van ervaringsdeskundigen bij de adviesraden.

Ad d. In het najaar van 2016 heeft de Koepel een poll gehouden op de website. De poll werd aangekondigd aan de leden van de Koepel.

Ad e. Daarnaast is de vraag gesteld tijdens de drie ledenraadplegingen die in de periode september-november 2016 hebben plaats gevonden. Vanuit de ledenbijeenkomsten hebben verschillende adviesraden zich tevens aangemeld voor een van de bijeenkomsten in het land.

Ad f. Samen met de adviseurs van het Programma Aandacht voor Iedereen zijn negen bovenregionale bijeenkomsten georganiseerd verdeeld over het land.

Ad g. Tijdens alle bovenregionale bijeenkomsten zijn inspirerende ervaringsdeskundigen uit de desbetreffende regio geïnterviewd. De samenvatting van deze gesprekken is vastgelegd in de verslagen van de bijeenkomsten.

Ad h. Portretten van inspirerende ervaringsdeskundigen zijn niet, zoals in de projectopzet gepland, vastgelegd in een digitaal fotoboekje, maar in filmportretten. De filmer is zelf ervaringsdeskundige.

Hieronder worden de activiteiten nader beschreven.

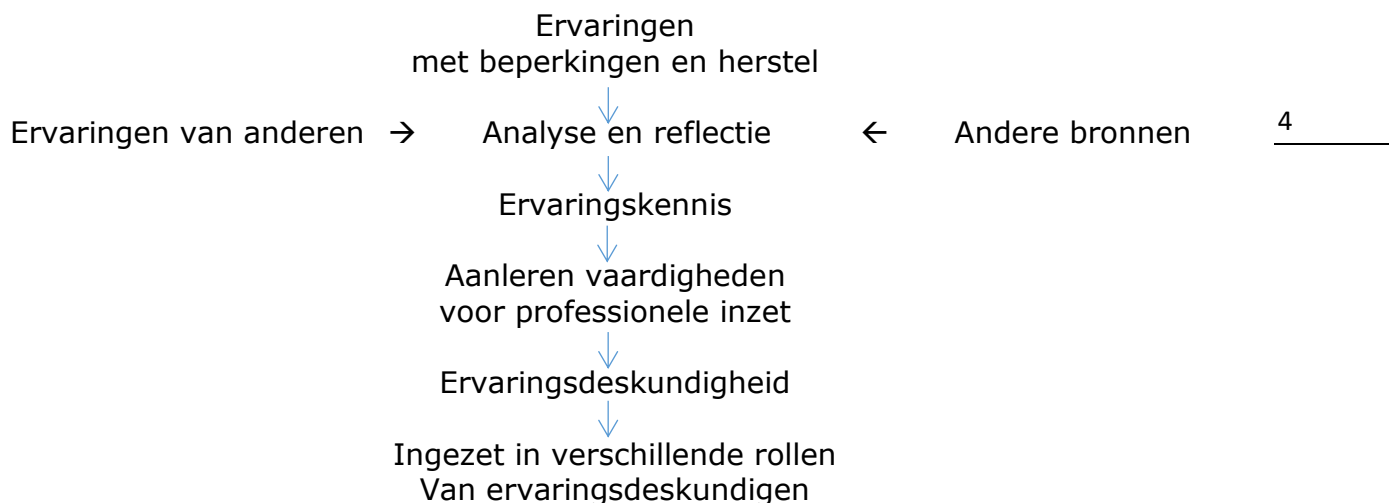
Resultaten

Het begrip ervaringsdeskundigheid; inhoudelijke verkenning

De inventarisatie vond plaats via een quick scan van bestaande literatuur op het gebied van ervaringsdeskundigheid, het scholen van ervaringsdeskundigen en het betrekken van ervaringsdeskundigen bij beleid.

Ervaringsdeskundigheid is een breed begrip. Het gaat om het kundig inzetten van eigen ervaringen in het omgaan met herstel om anderen te ondersteunen bij hun herstel.¹

Het landelijk schema over ervaringen, ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid is als volgt:

In eerste instantie vooral gericht op psychiatrische problemen en verslaving, maar inmiddels betreft het mensen met veel verschillende beperkingen of ervaringen. Hieronder een (niet uitputtende) opsomming:

- Mensen met een psychische beperking (Ggz)
- Mensen met een verstandelijke beperking
- Mensen met een lichamelijke beperking
- Mensen met een Persoonsgebonden Budget
- Mensen met een verslaving
- Mantelzorgers

¹ Alie Weerman, presentatie workshop ervaringsdeskundigheid, januari 2017

- Mensen met autisme
- Mensen die te maken hebben met armoede en sociale uitsluiting.

Vaardigheden van een ervaringsdeskundige bestaan uit:

- Opbouwen en onderhouden van een wederkerige relatie.
- Respecteren eigenheid en gelijkwaardigheid van een ander.
- Aansluiten bij de ander in tempo, kleine stapjes, zonder oordeel.
- Over de grenzen van de eigen ervaring heen kijken, verschillen en overeenkomsten gelijk waarderen.

In de professionele zorg en behandeling is ervaringskennis een extra kennisbron.

De inzet van ervaringsdeskundigen heeft een grote meerwaarde:

- Beter bereik kwetsbare groepen.
- Toenemende klantvriendelijkheid van de toegang tot zorg en ondersteuning.
- Meer kennis over doelgroepen vanuit het cliëntenperspectief.
- Leermogelijkheden voor sociale professionals.
- Lagere drempel voor bij cliënten voor het vragen om hulp; kan preventief werken bij zorgmijders.
- Persoonlijke groei van de ervaringsdeskundige; ontdekken van eigen kracht.

Een opleiding om ervaringsdeskundige/ervaringswerker te worden is nodig omdat persoonlijke ervaring pas ervaringskennis wordt door deze te delen met anderen, te analyseren, erop te reflecteren en te koppelen aan literatuur (bron Alie Weerman). Ook vraagt het inzetten van ervaringskennis specifieke vaardigheden. In een opleiding tot werker met ervaringsdeskundigheid wordt iemand hierop gedegen voorbereid. Wat opvalt is de enorme diversiteit in ervaringsdeskundigen en opleidingen, de verschillende niveaus waarop ze worden opgeleid en de vele mogelijkheden voor hun inzet.

Ervaringsdeskundigheid is een competentie en geen beroep. Iemand die werkt als ervaringsdeskundige zal dat meestal doen als ervaringswerker of beleidsadviseur (met ervaringsdeskundigheid). Dat vraagt dus ook andere specifieke competenties, zoals schrijfvaardigheid, mondelinge presentatie of hulpverlenerschap. Deze kunnen in een passende opleiding worden geleerd. Er wordt op veel plekken gewerkt aan de training en vorming van ervaringsdeskundigen. Enkele voorbeelden zijn:

- Op initiatief van de LCR (Landelijke Cliënten Raad) is door Stimulansz en de Vrije Universiteit een methodiek ontwikkeld met als doel: methodes ontwikkelen die ervaringen van cliënten helpt te vertalen naar beleid. De methode is getest met vier koppels van gemeenten en hun cliëntenraden en beproefd in een leertraject. De eerste resultaten worden een dezer dagen gepresenteerd.
- LEON: Ervaringsdeskundigheid Oost Nederland

Door het volgen van de Leergang Ervaringsdeskundigheid Oost Nederland (LEON) word je in staat gesteld jezelf te ontwikkelen tot een professioneel functionerende ervaringsdeskundige binnen het GGZ-domein. Je weet op adequate wijze jouw ervaringsdeskundigheid in te zetten bij het ondersteunen van de cliënt en aan te sluiten bij multidisciplinaire teams binnen de instelling. Dit vanuit een professionele kijk op de rollen en competenties van een ervaringsdeskundige.

In bijlage 2 is een (niet uitputtend) overzicht opgenomen van opleidingen, trainingen en inzet van ervaringsdeskundigen op verschillende niveaus.

Hoe worden ervaringsdeskundigen ingezet?

Ervaringsdeskundigen worden op vele plekken/manieren ingezet, bijvoorbeeld:

- Als lid van cliëntenraden - adviesraden / werkgroepen.
- Als onafhankelijk cliëntondersteuner.
- Bij zelfhulpgroepen en maatjesprojecten.
- Als ervaringswerkers (betaalde baan en onderdeel professioneel team).
- Bij cliëntervaringsonderzoek (CEO) via panels.

Enkele concrete voorbeelden van de inzet van ervaringsdeskundigen:

- Onafhankelijke cliëntondersteuners in de gemeente Zaanstad.
- Co-trainers bij de LFB.
- Gemeente Huizen, ervaringsdeskundigen interviewen burgers.
- Training van loketmedewerker.
- Voorlichting op scholen.
- Behandelaren in de Ggz.
- Inzet in zorgverbeteringstrajecten.
- Inzet in cliënten- en burgerparticipatie/adviesraden.
- Enzovoort.

Waar vind je ervaringsdeskundigheid?

- Individuele cliënten en patiënten.
- Burgers en groepen van burgers.
- Cliënten en patiëntenverenigingen (Mind; LFB).
- Familie-organisaties.
- In films, documentaires en egodocumenten.
- Ervaringsdeskundigen.
- Bij professionals (sociaal werkers enzovoort).

Adviesraden Wmo/ Sociaal Domein en ervaringsdeskundigheid

De beleving bij adviesraden van het begrip ervaringsdeskundigheid sluit niet aan bij het landelijke begrippenkader. Voor adviesraden zijn ervaringsdeskundigen mensen met een ervaring. De omschrijving van Van Haaster 2013 sluit beter aan bij de opvattingen van adviesraden:

Een ervaringsdeskundige is een persoon met een eigenschap van deskundigheid op een bepaald gebied die hij verworven heeft op grond van ervaringen op dat gebied. Ervaringsdeskundigheid is duidelijk gebonden aan de waarden van het cliëntenperspectief.

In de adviesraden zijn doorgaans geen geschoolde ervaringsdeskundigen actief. In de Ggz worden veel ervaringsdeskundigen geschoold, bijvoorbeeld door de RCO's (regionale cliëntenorganisaties). Voorbeeld van inzet van deze ervaringsdeskundigen zijn de onafhankelijke cliëntondersteuners in de gemeente Zaanstad.

We hebben in onze rondgang geen opgeleide ervaringsdeskundigen gevonden die zijn getraind met als doel te participeren in een adviesraad. Wel zijn in verschillende adviesraden in het land opgeleide ervaringsdeskundigen actief.

De betrokkenheid ervaringsdeskundigheid bij adviesraden is geïnventariseerd.
De inventarisatie heeft plaats gevonden langs verschillende routes:

- Poll via de website van de Koepel met als uitspraak:

“Van onze adviesraad is een ervaringsdeskundige lid.”

De poll is ingevuld door 110 adviesraden: 96 adviesraden reageerden positief (87%) en 14 negatief (13%).

- De vraag is gesteld tijdens de drie ledenraadplegingen die in de periode september-november 2016 hebben plaats gevonden. Vanuit de ledenbijeenkomsten hebben verschillende adviesraden zich tevens aangemeld voor een van de bijeenkomsten in het land.
- In de monitor die door Movisie in opdracht van de Koepel is gehouden in het voorjaar van 2017, is gevraagd naar de meest vertegenwoordigde deskundigheid in de Adviesraad. De helft (50,5%) van het totaal aantal raden geeft aan dat evenveel leden in de adviesraad zitten met beleids- als ervaringsdeskundigheid. In de vragenlijst is beleidsdeskundigheid beschreven als deskundigheid op het gebied van beleid en ervaringsdeskundigheid als (ex) cliënt, mantelzorger of familie van een (ex) cliënt. Een derde van de respondenten (32,2%) geeft aan vooral adviesraadsleden te hebben met beleidsdeskundigheid, terwijl 17,2% van de raden aangeeft dat de meeste leden ervaringsdeskundig zijn.
- Veel informatie is opgehaald tijdens de negen regionale/provinciale bijeenkomsten (zie hieronder).

Bovenregionale bijeenkomsten Adviesraden en Ervaringsdeskundigheid

In het kader van dit project zijn negen bijeenkomsten, verspreid over het land, georganiseerd. Deze bijeenkomsten volgden de doelen van het project:

- Een beeld vormen van de rol die ervaringsdeskundigheid op dit moment speelt bij het werk van de adviesraden.
- Het beschrijven van goede voorbeelden.
- Diversiteit en kansen voor vernieuwing laten zien.
- Het belang van ervaringsdeskundigheid benadrukken bij beleidsbeïnvloeding.

We kijken terug op doorgaans goed bezochte bijeenkomsten in Haarlem, Delft, Meppel, Arnhem, Sittard, Dordrecht, Drachten, Schijndel en Utrecht, waar veel leden van adviesraden aanwezig waren. Opgeteld hebben ongeveer 130 adviesraden aan een bijeenkomst deelgenomen, vaak met meerdere leden.

Onder de deelnemers waren ook leden van cliëntenraden en ervaringsdeskundigen. Na een presentatie over het begrip ervaringsdeskundigheid, de diversiteit, mogelijke opleidingen en voorbeelden van de inzet van ervaringsdeskundigen, volgde steeds een interview met enkele inspirerende ervaringsdeskundigen. Zij vertelden open over hun ervaring, wat ze ermee gedaan hebben en hoe ze zich inzetten om anderen te ondersteunen. Daarna is actief gediscussieerd onder andere over de definitie van ervaringsdeskundigheid en hoe adviesraden hier tegen aan kijken.

Uitgangspunt van het project vormde de definitie die is geformuleerd door Movisie: *'De vaardigheid om kennis en ervaring over de eigen beperking of aandoening zodanig te kunnen inzetten dat dit ondersteunend is voor anderen met een soortgelijke beperking.'*

Evenals uit de inhoudelijke verkenning is ook uit de discussie tijdens deze bijeenkomsten duidelijk geworden dat deze definitie niet aansluit bij het beeld dat adviesraden hebben van de positie en rol van de ervaringsdeskundigen in hun midden. Deze zijn vaak niet getraind of opgeleid. Wel wordt het belangrijk gevonden dat de ervaringsdeskundigen vanuit hun eigen ervaringen ervaringskennis hebben opgebouwd, die ze kunnen betrekken bij beleidsbeïnvloeding. Veel wethouders vinden ervaringsverhalen belangrijk als mogelijkheid om de effecten van hun beleid te toetsen. Voorbeelden zijn ervaringsverhalen op het terrein van armoede, sociale uitsluiting en huiselijk geweld, maar ook portretten van overbelaste mantelzorgers. Adviesraden kunnen met deze verhalen uit hun achterban, hun adviezen onderbouwen.

Inzet AvI-adviseurs

Per regio/provincie zijn AvI-adviseurs inhoudelijk betrokken bij het programma. Hiervoor zijn door de Koepel uren beschikbaar gesteld.

Zij hebben de uitnodiging voor de bijeenkomst in hun regio/provincie per mail breed verspreid onder adviesraden, cliëntenraden en patiëntenorganisaties. De concept-uitnodiging is door de Koepel opgesteld. De AvI-adviseurs hebben ook de ervaringsdeskundigen uitgenodigd met wie het gesprek werd gevoerd. De (eerste) resultaten van het project zijn gepresenteerd tijdens een studiedag voor AvI-adviseurs.

Interviews met ervaringsdeskundigen

Tijdens alle bovenregionale bijeenkomsten zijn inspirerende ervaringsdeskundigen uit de desbetreffende regio geïnterviewd. De samenvatting van deze gesprekken is vastgelegd in de verslagen van de bijeenkomsten.

Filmportretten van inspirerende ervaringsdeskundigen

Er zijn niet, zoals in de projectopzet gepland, portretten vastgelegd in een digitaal fotoboekje, maar in filmpjes. De filmpjes zijn onder de adviesraden verspreid via een link in de nieuwsbrief van de Koepel van Adviesraden Sociaal Domein en als volgt vermeld op de website:

Ervaringsdeskundigheid: de vaardigheid om kennis en ervaring over de eigen beperking of aandoening zodanig te kunnen inzetten dat dit ondersteunend is voor anderen met een soortgelijke beperking. Deze 5 bijzondere films zijn

gemaakt in opdracht van de Koepel Adviesraden Sociaal Domein door Wesam Kareem, zelf ervaringsdeskundige en ook één van de geportretteerden.

- Aukje <https://youtu.be/MCa3pnPdHBQ>
- Ellis <https://youtu.be/0iCXsdqg-hE>
- Erika <https://youtu.be/LZPIvRV7S7U>
- Mary <https://youtu.be/jdBXuRVy3Z0>
- Wesam https://youtu.be/wOY6H2_dR8Q

Conclusies

Centrale vraag in dit project is:

Is ervaringsdeskundigheid voldoende geborgd in de adviesraden sociaal domein? Uitgangspunt van het project vormde de definitie die is geformuleerd door Movisie: *'De vaardigheid om kennis en ervaring over de eigen beperking of aandoening zodanig te kunnen inzetten dat dit ondersteunend is voor anderen met een soortgelijke beperking.'*

Gebleken is dat deze definitie niet aansluit bij de manier waarop adviesraden kijken naar ervaringsdeskundigen en ook niet bij het type ervaringsdeskundige dat participeert in een adviesraad.

Bovendien is gebleken dat er geen scholing/opleiding van ervaringsdeskundigen bestaat die specifiek opleidt voor deelname aan adviesraden.

De georganiseerde bijeenkomsten hebben wel bijgedragen aan een verdere bewustwording van de noodzaak om ervaringsdeskundigen te betrekken bij het werk van de adviesraden en aan de kennis van "vindplaatsen" van de diverse ervaringsdeskundigen.

Uitgaande van een aangepaste definitie is het duidelijk dat het overgrote deel van de adviesraden het belang van de inzet van ervaringsdeskundigen inziet en daar ook naar handelt. Dit wordt mede gestimuleerd door het gegeven dat wethouders toenemend geïnteresseerd zijn in ervaringsverhalen als een van de methoden om de effecten van het beleid te toetsen.

Het gaat er bij de inbreng in een adviesraad met name om dat de ervaringsdeskundige over de grenzen van de eigen ervaring heen kijkt. In de wereld van de adviesraden zijn niet of nauwelijks geschoolde ervaringsdeskundigen actief.

Samenvattend:

gegeven de andere manier van kijken naar het begrip ervaringsdeskundigheid, kunnen we vaststellen dat er in adviesraden voldoende aandacht en inbreng is van ervaringsdeskundigen.

Bijlage 1

Bronnen

- Aandacht voor iedereen, Aartjan ter Haar e.a., Duurzaam inbedden; een verkenning naar duurzame ondersteuning van lokale collectieve cliënten- en burgerparticipatie, april 2017.
- Kenniscentrum Sociaal Domein Noord-Holland, Workshop Ervaringsdeskundigheid gegeven door Alie Weerman, Lector en ervaringsdeskundige Hogeschool Windesheim Zwolle, 25 januari 2017.
- Kenniscentrum Sociale innovatie, Harrie van Haaster e.a. Kaderdocument ervaringsdeskundigheid, herziene versie januari 2013.
- Landelijke Cliëntenraad, Beter benutten van ervaringskennis: een gedeeld belang. Impressie van de startbijeenkomst van 2 februari 2016 Utrecht.
- Movisie, Barbara Panhuijzen en Anne Lucassen, Resultaten Monitor gemeentelijke (Wmo) adviesraden Sociaal Domein, april 2017
- Movisie, Ervaringsdeskundigen verbeteren zorg- en dienstverlening, Praktijkvoorbeeld Team ED, Sociaal Uitzendbureau voor ervaringsdeskundigen.
- Movisie, Werken met je eigen ervaring. Een interview met ervaringsdeskundige Maurits Boom.
- Verslag regiobijeenkomst Arnhem 18 mei 2017
- Verslag regiobijeenkomst Drachten 20 juni 2017
- Verslag regiobijeenkomst Delft 28 april 2017
- Verslag regiobijeenkomst Dordrecht 8 juni 2017
- Verslag regiobijeenkomst Haarlem 6 april 2017
- Verslag regiobijeenkomst Meppel 10 mei 2017
- Verslag regiobijeenkomst Schijndel 22 juni 2017
- Verslag regiobijeenkomst Sittard 1 juni 2017
- Verslag regiobijeenkomst Utrecht 31 augustus 2017

Bijlage 2: Voorbeelden van Opleidingen en trainingen en inzet van ervaringsdeskundigen.

BEL:

Bureau Ervaringsdeskundigheid Lentis (BEL) is er voor mensen met psychische kwetsbaarheid en hun omgeving die op zoek zijn naar inspiratie en willen leren van ervaringen van en met anderen. Ervaringswerkers zijn zelf in aanraking geweest met geestelijke gezondheidszorg. Zij zijn hersteld van hun psychiatrische ziekte en geschoold om je te ondersteunen met jouw herstel. Deze herstelondersteuning is gebaseerd op de talenten en waarden van de mens.
<https://www.lentis.nl/locaties/bureau-ervaringsdeskundigheid-bel/>

EDNAH:

ervaringsdeskundigen Niet Aangeboren Hersenletsel.
<https://www.hersenletsel.nl/?nr=189>

Epilepsievereniging:

cursus die wordt gegeven door ervaringsdeskundigen.
<http://www.epilepsievereniging.nl/de-evn/voorlichting/cursus-je-epilepsie-de-baas/>

Expex:

Expex zijn Experienced Experts: wij zijn getrainde jongeren die zelf ervaring hebben in de jeugdhulp en ingezet worden worden als maatje van jongeren en/of adviseur van instellingen en overheden.
<https://www.expex.nl/over-expex/wat-is-expex/ervaringsdeskundigheid/>

Voorbeeld inzet van Expex-ervaringsdeskundigen:

Bij **Stichting KernKracht** werken ook opgeleide ervaringsdeskundige jongeren. Het betreft jongeren met ervaring met psychische bijzonderheden, dak- en thuisloosheid, jeugdzorg en verslavingservaring. Deze opgeleide jongeren (Experienced Experts, ook wel ExpEx genoemd) worden ingezet als ervaringscoach, begeleider herstelgroepen, voorlichter, adviseur bij overleggen, voor hulpverleners en ambtenaren, het opzetten en uitvoeren cliënt gestuurde initiatieven, anti stigma activiteiten en bijdragen aan landelijke conferenties. De Stichting KernKracht verzorgt ook een traject tot docent voor jongeren die zelf de cursus doorlopen hebben.

GIDS

GIDS GGZ-info is een cliëntgestuurd laagdrempelig informatieloket voor de geestelijke gezondheidszorg. Onze medewerkers zijn uitsluitend ervaringsdeskundigen (mensen die zelf een psychiatrische stoornis hebben of hebben gehad) die gratis advies en informatie geven over tal van onderwerpen betreffende de geestelijke gezondheidszorg en de psychiatrie. Indien nodig verwijzen wij ook door naar lokale, regionale en landelijke belangenorganisaties of hulpverlenende instanties. Denk hierbij bijvoorbeeld aan lotgenotengroepen. Gids is onderdeel van DOEL.
<http://www.delftvoorelkaar.nl/activiteit/gids-ggz-info/>

Hanzehogeschool Groningen,

de Academie voor Sociale Studies, verzorgt de [Associate degree](#)

[Ervaringsdeskundige in de Zorg](#)

<http://professionals.hanze.nl/alle-opleidingen/zorg-en-welzijn/sociaal-pedagogisch/-psychologisch/ervaringsdeskundige-in-de-zorg-associate-degree/>

HEE-programma

Herstel, Empowerment en Ervaringsdeskundigheid (HEE) is een programma, gebaseerd op ervaringskennis, en omvat effectieve werkwijzen en strategieën van mensen met psychische kwetsbaarheden om zichzelf te (leren) helpen.

<https://www.hee-team.nl>

Hoed: Van de Hoed en de Rand:

Leiden ervaringsdeskundigen op in het hbo. Het HOED, een overlegorgaan opgericht door vijf hogescholen, maakt zich al vijf jaar sterk om ervaringskennis op het gebied van verslaving en psychiatrie te integreren in het hbo-onderwijs. Inmiddels is ervaringsdeskundigheid binnen de GGZ een erkend beroep met een eigen beroepscompetentieprofiel.

<https://husite.nl/hoed/>

Howie the Harp:

De Howie the Harp-opleiding is bijzonder doordat het herstelproces en dat van de medestudenten deel uitmaken van het totale leerproces. Zo zet men de ervaringen om naar ervaringskennis. Het is kennis die de studenten na de opleiding positief onderscheidt van klassiek opgeleide hulpverleners. Vanuit ervaringskennis en theoretische kennis werk de student toe naar de professionele praktijk van een ervaringsdeskundige.

<http://www.howietheharp.nl/opleiding>

Kennisplein ervaringsdeskundigen:

Deze site wil de ontwikkeling van ervaringskennis en de inzet van ervaringsdeskundigheid samenbrengen. Voor mensen die werken aan herstel van zichzelf of een ander daarin ondersteunen. En voor organisaties die ervaringsdeskundigen willen inzetten in het reguliere werkveld.

<http://www.deervaringsdeskundige.nl/>

Kompassie:

Stichting Kompassie is een onafhankelijk informatie- en steunpunt voor mentale gezondheid. Bij Kompassie werken ervaringsdeskundige vrijwilligers.

Kompassie geeft de cursus 'Werk maken van herstel' met als om (ex-)cliënten kennis te laten maken met het begrip Herstel en inzicht te laten krijgen in hun eigen herstelproces en welke factoren bevorderend zijn en welke belemmerend werken. Verder wordt geleerd wat de eigen ervaringskennis is, hoe je die kunt inzetten en hoe je van iets negatiefs wat positiefs kan maken.

<http://www.kompassie.nl/wat-doen-wij/onafhankelijke-clientondersteuning-wmo>

LEON:

Ervaringsdeskundigheid Oost Nederland. Door het volgen van de Leergang Ervaringsdeskundigheid Oost Nederland (LEON) word je in staat gesteld jezelf te ontwikkelen tot een professioneel functionerende ervaringsdeskundige binnen het GGZ-domein. Je weet op adequate wijze jouw ervaringsdeskundigheid in te zetten bij het ondersteunen van de cliënt en aan te sluiten bij multidisciplinaire teams binnen de instelling. Dit vanuit een professionele kijk op de rollen en competenties van een ervaringsdeskundige.

<https://shop.saxion.nl/nl/Cursussen/Ervaringsdeskundigheid-Oost-Nederland--LEON-/p/KCS66>

Markieza, academie voor herstel en ervaringsdeskundigheid.

Ervaringswerkers vormen het kloppend hart van Markieza. Onze medewerkers hebben veel kennis van empowerment en herstel.

- Empowerment:
 - de kracht in jezelf vinden
 - zelfvertrouwen kweken
- Herstel: naar een zinvol leven met je aandoening

We werken met een mix van gedegen ervaren mensen en frisse leerlingen en vrijwilligers. Zo blijft iedereen groeien en van elkaar leren.

<http://www.markieza.org/>

Mensenrechtenbeweging met de allerarmsten:

[Wereldwijd netwerk van ervaringsdeskundigen.](#)

<https://www.atd-vierdewereld.nl/>

Samen sterk zonder stigma

Samen Sterk ondersteunt cliëntorganisaties bij het opzetten van hun eigen destigmatiserende activiteiten. Met financiële bijdragen en inhoudelijke ondersteuning werken we samen om sociale acceptatie en gelijkwaardige behandeling van mensen met een psychische aandoening te stimuleren. Samen Sterk wil hiermee de krachten bundelen en de beweging voor meer openheid een extra boost geven. Het doel is om samen een beweging op gang te brengen, die zichtbaar is en een zo breed mogelijk draagvlak geniet. Daarvoor lenen zich vooral (lokale) projecten die eenvoudig uitvoerbaar zijn, regelmatig zijn te herhalen, impact hebben en veel deelnemers aan kunnen. Samenwerking met andere (lokale) organisaties juichen we toe!

<https://www.samensterkzonderstigma.nl/wat-is-stigma/bij-psychische-aandoeningen/zelfstigma/>

Stichting Mens en Maatschappij

Samen Sterk is een aanpak die zich richt op het doorbreken van generatiearmoede. Deze aanpak is met voor en door de mensen die het betreft. De kern van de aanpak bestaat uit:

- opleiden van ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting;
- het inzetten van de ervaringsdeskundigen als tandem met een professional (bijvoorbeeld als docent, hulpverlener, baliemedewerker of anders);
- een maatje als wegwijzer coach en ter versterking van het sociale netwerk;

- beter benutten van financiële mogelijkheden.

Met deze aanpak zijn mensen in armoede gelijkwaardige gesprekspartner geworden. Is wederzijdse bejegening en begrip verbeterd. Eigen regie staat centraal en leidt het tot nieuw beleid bij gemeenten en organisaties.

<https://stichtingmensenmaatschappij.weebly.com>

TOED:

Training Opleiding Ervarings Deskundigheid

<http://www.ervaringswijzer.nl/atlas/index.php?cat=3&sub=2&ad=38&verslag=2&plaats=0®io=0>

U Onbeperkt:

Het Utrechtse bewonersnetwerk voor zelfregie; houdt zich ook bezig met de inzet van mensen met levenservaringen rondom tegenslag, beperkingen en herstel ten behoeve van andere burgers en professionals en beleidsmakers die met en voor hen werken.

<https://www.uonbeperkt.nl/>

Utrechtzorg:

Utrechtzorg.nl is dé site voor werken en leren in zorg en welzijn in de regio Utrecht, Amersfoort en Gooi&Vechtstreek. Via **Utrechtzorg**.nl wordt helder en overzichtelijk informatie gegeven over de mogelijkheden over werken en de opleidingen in zorg & welzijn.

Utrechtzorg Zet ervaringsdeskundigen in als begeleider. Bijvoorbeeld op het terrein van armoede en sociale uitsluiting. www.utrechtzorg.nl

14

Vereniging van Ervaringsdeskundigen

In januari 2012 is de Vereniging van Ervaringsdeskundigen(VvEd) opgericht, een landelijke vereniging die zich sterk maakt voor de inzet van gekwalificeerde ervaringsdeskundigen en voor erkenning van deze functie en werksoort. In de veranderende Nederlandse maatschappij wordt de meerwaarde van de inzet van ervaringsdeskundigen steeds meer erkend. We willen deze ontwikkeling met raad en daad ondersteunen. Informatie opleidingen: <http://vvve.nl/opleiding-werk-2/>

Vivenz:

Psychische ziekten brengen hun eigen problematiek met zich mee. Daardoor is het vaak lastig om als (ex) GGz-cliënt bij reguliere zorginstellingen aan te kloppen of de juiste hulp te vinden.

Bij Vivenz werken professionals, die ervaring hebben met psychische en psychiatrische problematiek. De professionals hebben geleerd deze ervaringen in te zetten om anderen te helpen.

<https://vivenz.nl/mijn/diensten/ervaringsdeskundigheid/>

Zadkine:

Zadkine heeft nu ook een opleiding Edasu, de opleiding ervaringsdeskundigheid armoede en sociale uitsluiting.

<https://www.zadkine.nl/StuderenBijZadkine/Studiewijzer/Maatschappelijke%20zorg%20voor%20ervaringsdeskundigen.aspx>

Zelfregiecentrum Nijmegen:

Zelfregiecentrum Nijmegen is een samenwerkingsverband van vijf Nijmeegse belangenorganisaties:

- [WIG](#): voor mensen met een lichamelijke of zintuiglijke beperking
- [De Kentering](#): voor mensen met een psychische beperking
- [Onderling Sterk Nijmegen](#): voor mensen met een lichte verstandelijke beperking
- [Trias Nijmegen](#): voor (zeer) moeilijk lerenden vanaf 18 jaar
- [BWN](#): voor alle mensen met een beperking.

<http://zrc-nijmegen.nl/>

ZIENN

Visie: Iedereen moet kunnen blijven meedoen in de samenleving. Ook mensen zonder dak of thuis. Want iedereen is en blijft burger. Daar doet bijzonder gedrag of vervreemding van de gemeenschap niets aan af. Autonomie is belangrijk: mensen willen en kunnen zelf richting geven aan hun leven. Ondanks verlies en tegenslag beschikken mensen over een bijzondere veerkracht om te herstellen. Door de eigen competenties te herkennen en te benutten en met steun van de omgeving hebben mensen het vermogen om hun leven weer op te pakken en te veranderen.

<https://zienn.nl/>

Zorgvragers Organisatie GGZ Midden Holland (ZOG Midden Holland)

De ZOG MH komt op voor de belangen van cliënten uit de geestelijke gezondheidszorg (GGZ), verslavingszorg en de maatschappelijke opvang en dak- en thuislozen binnen de regio Midden Holland. Daarnaast zet de ZOG MH zich in om de positie van deze doelgroep te versterken. Binnen de ZOG MH werken professionals, ervaringsdeskundigen en vrijwilligers.

<http://www.zogmh.nl>

ZON:

Stichting ZON biedt ondersteuning bij het hervinden van kwaliteiten, mogelijkheden en ambities. Dat kan via het volgen van een cursus, workshop of opleiding, het verrichten van betaald werk of vrijwilligerswerk. ZON organiseert zelf workshops en bijeenkomsten die gericht zijn op het bevorderen van herstel en participatie en het versterken van de arbeidsmarktpositie, maar werkt ook samen met andere organisaties om het gezamenlijke aanbod zoveel mogelijk op elkaar te laten aansluiten.

<http://zonzh.nl/>

Bijlage 3: Aanvullende informatie

Het dossier 'Ervaringsdeskundigen en cliëntondersteuning' laat zien welke rollen ervaringsdeskundigen kunnen vervullen bij cliëntondersteuning. Het

kennisdossier bevat goede praktijkvoorbeelden en schetst de voorwaarden voor een succesvolle inzet van ervaringsdeskundigen.

- [Download Kennisdossier \(pdf\): De rol van ervaringsdeskundigen in cliëntondersteuning - deel 1: de inhoud](#)
- [Download Kennisdossier \(pdf\): De rol van ervaringsdeskundigen in cliëntondersteuning - deel 2: praktijkvoorbeelden en literatuur](#)
- [Download Kennisdossier \(Word\): De rol van ervaringsdeskundigen in cliëntondersteuning - deel 1: de inhoud](#)
- [Download Kennisdossier \(Word\): De rol van ervaringsdeskundigen in cliëntondersteuning - deel 2: praktijkvoorbeelden en literatuur](#)

Movisie:

Ervaringsdeskundigheid draagt bij aan een betere participatie van burgers en heeft een belangrijke meerwaarde voor de ervaringsdeskundige zelf. Er werken steeds meer ervaringsdeskundigen in verschillende sectoren zoals de ggz, jeugdzorg, maatschappelijke zorg, mantelzorg, cliëntondersteuning in de Wmo en vluchtelingencentra. Wilt u meer weten over ervaringsdeskundigheid of er in uw organisatie mee aan de slag? Op deze pagina vindt u al onze artikelen en publicaties over dit onderwerp.

<https://www.movisie.nl/trefwoord/ervaringsdeskundigheid>